

Umetniška gimnazija – glasbena smer
Modul B: petje – inštrument

Posodobljeni učni načrt

O R G L E

OBVEZNI PREDMET

420 ur

Posodobljeni učni načrt

ORGLE

Obvezni predmet (420 ur)

Posodobljeni učni načrt so pripravili:

Predsednica predmetne skupine:

mag. Ema Zapušek, prof., Glasbena šola Fran Korun Koželjski Velenje

Člana:

izr. prof. Renata Bauer, Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo

Klemen Karlin, mag., Glasbena šola Škofja Loka

Vodja in koordinator predmetnih skupin za harmoniko in orgle:

Primož Malavašič, spec.

Vodja področne skupine za glasbeno šolstvo:

dr. Dimitrij Beuermann, Zavod RS za šolstvo

Recenzenta:

izr. prof. Ljerka Očić, Univerza v Zagrebu, Akademija za glasbo

Barbara de Costa, mag., Glasbena šola Fran Korun Koželjski Velenje

Izdala: Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport, Zavod RS za šolstvo

Za ministrstvo: **dr. Žiga Turk**

Za zavod: **mag. Gregor Mohorčič**

Uredili: **izr. prof., mag. Ivan Florjanc, Marija Gregorc, prof. in mag. Tomaž Faganel**

Jezikovni pregled: **Lea Lehner**

Objava na spletnem naslovu:

http://www.mizks.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_srednje_in_visje_solstvo_ter_izobrazevanje_odraslih/srednjesolsko_izobrazevanje/srednjesolski_izobrazevalni_programi/

Prva izdaja

Ljubljana, 2012

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.091.214:780.649(0.034.2)

ZAPUŠEK, Ema

Posodobljeni učni načrt. Orgle [Elektronski vir] : obvezni predmet : 420 ur / [pripravili Ema Zapušek, Renata Bauer, Klemen Karlin]. - El. knjiga. - Ljubljana : Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2012. - (Umetniška gimnazija - glasbena smer. Modul B, Petje - inštrument)

ISBN 978-961-03-0116-5 (pdf, Zavod RS za šolstvo)

1. Gl. stv. nasl. 2. Bauer, Renata 3. Karlin, Klemen

265663488

Posodobljeni učni načrt za predmet orgle je pripravila predmetna skupina za posodabljanje učnega načrta za orgle. Pri posodabljanju je izhajala iz učnega načrta za predmet orgle, določenega na 15. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 7. 5. 1998. Posodobljeni učni načrt je posledica sprememb in novosti v pedagoški praksi na področju inštrumentalnega pouka.

Posodobljeni učni načrt je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje določil na 154. seji 24. januarja 2013.

VSEBINA:

1 OPREDELITEV PREDMETA	4
2 SPLOŠNI CILJI	5
3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE	6
5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA.....	14
5.1 Preverjanje in ocenjevanje znanja	16
5.2 Medpredmetne povezave.....	17
6 MATERIALNI POGOJI	18
7 ZNANJA IZVAJALCEV	18

1 OPREDELITEV PREDMETA

Orgle so več kot 2000 let staro glasbilo z mehom in s piščalmi. Po nastanku zvoka sodijo med aerofone, po konstrukciji pa med instrumente s tipkami. S svojo unikatnostjo in raznolikostjo predstavljajo pomemben del evropske kulturne dediščine.

V tehničnem smislu so orgle izjemen dosežek človeštva, v glasbenem smislu pa so navdihnile bogato zakladnico orgelske literature v časovnem razponu kar sedmih stoletij. Sprva so bile izključno v posvetni rabi, od 9. stoletja dalje pa so se uveljavile kot liturgično glasbilo, ki sooblikuje zlasti krščansko bogoslužje (z izjemo pravoslavnih cerkva). Od 19. stoletja dalje so pomembne tudi kot koncertno glasbilo v dvoranh.

Orgle so v svojem razvoju odraz vsakokratne dobe, družbe, kulture in geografskega okolja, v katerih so bile načrtovane in zgrajene. V več kot poltisočletni zgodovini orgel na Slovenskem so se izoblikovali različni tipi inštrumentov, vsi pa sestavljajo mozaik orgelske ustvarjalnosti na tem prostoru. Naše kulturnozgodovinsko okolje zaznamujejo južnonemški, italijanski in češki tip orgel, v zadnjem času pa orglarske delavnice na Slovenskem izdelujejo tudi inštrumente z zvočnimi zasnovami, značilnimi za tuja okolja (npr. francoske romantične orgle), ki omogočajo slogovno ustrezno izvajanje pomembnega dela orgelske literature.

Razširjenost in priljubljenost orgel v zadnjih desetletjih kažeta ne le na povečanje zanimanja za ta inštrument, temveč tudi na širšo dostopnost orgel. Zaradi odpiranja novih oddelkov za pouk orgel na glasbenih šolah osnovne in srednje stopnje ter večdesetletnega neprekinjenega delovanja cerkvenih orglarskih šol je porasla tudi potreba po profesionalnem kadru za poučevanje orgel, improvizacije in liturgične igre.

V poklicni usmeritvi je pridobljeno znanje na srednji stopnji podlaga za nadaljevanje študija na univerzitetni stopnji, obenem pa glasbeniku organistu omogoča nadaljnje udejstvovanje v komorni igri z drugimi inštrumentalisti, s pevci, z zbori in v spremljevalni vlogi liturgičnega igranja.

2 SPLOŠNI CILJI

Dijaki* pri predmetu orgle:

- usvajajo izvajalsko tehniko in izrazne značilnosti orgel;
- usvajajo intonacijo in ritem, spremljajo zvočna gibanja in spremljajo notni zapis;
- pomnijo ritmične vzorce, zavedajo se pomena glasbenih fraz, dosegajo znanja za nadaljevanje študija in se vključujejo v glasbene skupine;
- na nastopih predstavljajo dosežke glasbene ustvarjalnosti;
- razvijajo svoje ustvarjalne sposobnosti;
- skrbijo za kakovost učnega jezika;
- poznavajo, razumevajo in uporabljajo strokovne izraze v tujih jezikih;
- informacijsko tehnologijo kritično uporabljajo za doseganje učnih ciljev;
- uporabljajo računalniške programe;
- pridobivajo podatke iz različnih virov;
- vključujejo v sistem pomnjenja čustvovanje;
- navajajo se na socialnost in odnosnost pri komorni igri, zboru in projektne delu;
- aktivno sodelujejo pri ustvarjalnih projektih, si pridobivajo samoiniciativnost in podjetnost;
- na različne načine predstavljajo izdelke svojega dela;
- vključujejo se v domača in mednarodna šolska partnerstva;
- se usposabljaajo za svoje bodoče delo;
- osveščajo / razvijajo svojo usposobljenost načrtovanja učenja;
- sporazumevajo se v slovenščini;
- razvijajo svojo nadarjenost in muzikalno usposobljenost;
- spremljajo in presojujejo uspešnost lastnega učnega procesa;
- razvijajo odgovornost za lastno znanje;
- skupaj z učiteljem usmerjajo in razvijajo lastni učni proces;
- odkrivajo, razvijajo in poglobljajo glasbene sposobnosti in predznanje;
- ob sistematični vadbi razvijajo delovne navade in odnos do dela;
- se navajajo na estetsko doživljanje in razvijajo glasbeni okus;

* V tem učnem načrtu izraz *dijak* velja enakovredno za *dijaka* in *dijakinjo*. Enako izraz *učitelj* velja enakovredno za *učitelja* in *učiteljico*.

- razumejo in z uporabo usvojijo zakonitosti glasbene teorije;
- spoznavajo in izvajajo glasbena dela slovenskih ustvarjalcev;
- razvijajo zavest o pomenu ohranjanja narodove samobitnosti;
- spoznavajo enakost in različnost slovenske in evropske glasbene dediščine;
- ob igranju na zgodovinske orgle spoznavajo dragoceno slovensko in evropsko kulturno dediščino;
- razvijajo vzajemnost in se prilagajajo za enakopravno sodelovanje.

3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE

Cilji in vsebine so urejeni po tematskih sklopih.

3.1.1 Tehnične in muzikalne prvine	
OPERATIVNI CILJI	VSEBINE
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - so pozorni na pravilno usmeritev osnovnih elementov orgelske tehnike oziroma na usvojena znanja z osnovne stopnje: <ul style="list-style-type: none"> - kontrolirajo položaj, sproščenost in koordinacijo telesa; - postopno usvajajo natančno pedalno in prstno tehniko (način in hitrost udarca, dolžina udarca – učenje različnih artikulacij); - utrjujejo ritmično stabilnost; - poznajo, razumejo in uporabljajo elemente orgelske interpretacije; - nadgrajujejo znanje o zgradbi in delovanju orgel. 	<p>Lestvice in akordi v različnih legah in artikulacijah na pedalu;</p> <p>M. Dupré, Méthode d'Orgue (izbor);</p> <p>Pedalne etude (odlomki iz literature);</p> <p>J. S. Bach, Pedalexercitium, BWV 598;</p> <p>Repetitorium für das Orgelpedalspiel (stavki iz Bachovih del za solistični inštrument v priredbi za pedal);</p> <p>I. Ahlgrimm, Manuale der Orgel- und Cembalotechnik: Fingerübungen und Etüden 1571–1760;</p> <p>H. Tachezi, Ludus organi contemporarii, 1. del.</p>
3.1.2 Skladbe od 16. do 18. stoletja	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - se uvajajo v razumevanje in podajanje slogovne izvajalske prakse: <ul style="list-style-type: none"> - usvajajo elemente tehnične in muzikalne igre kot izhodišče slogovni interpretaciji in diferenciaciji s poudarkom na nemški glasbi zgodnjega baroka; - obravnavana dela pozorno artikulirajo; - poimenujejo in izvajajo okraske; - spoznavajo način interpretacije »stylus phantasticus«; - analitično razumejo obravnavane 	<p>M. Praetorius, A solis ortus cardine;</p> <p>J. Pachelbel, Preludiji, Tokate, Arie, Partite (izbor);</p> <p>D. Buxtehude, Tokata v F-duru, BuxWV 157, Fuga v C-duru, BuxWV 174;</p> <p>D. Buxtehude, Komm, Heiliger Geist, Herre Gott, BuxWV 199;</p> <p>V. Lübeck, Preludij in fuga v F-duru;</p> <p>J. L. Krebs, Fantazija à gusto italiano;</p> <p>H. Purcell, C. J. Stanley, S. Wesley, W. Boyce, izbor skladb;</p> <p>B. M. Černošký, J. F. N. Seger, F. X. Brixl,</p>

glasbene oblike in vrste; - razumejo registracijo, izhajajoč iz izvajalske prakse, glasbene oblike, značaja skladbe itd.	K. B. Kopřiva, J. K. Kuchař, izbor skladb.
---	--

3.1.3 Skladbe J. S. Bacha	
Dijaki: - temeljno razlikujejo med dvema velikima skupinama Bachovih orgelskih del (svobodna dela in dela, vezana na protestantski koral); - spoznavajo tipične večje glasbene oblike, nevezane na koral (preludij, fantazija, fuga), na primeru Bachovih zgodnjih del; - se uvajajo v Bachova orgelska dela, vezana na protestantski koral, na primeru lažjih koralov iz Orgelske knjižice: <ul style="list-style-type: none"> - se seznanjajo z različnimi kompozicijskimi principi koralnih obdelav; - povezujejo vsebino koralnega besedila z glasbenim izrazom in artikulacijskim oblikovanjem karakterističnih motivov; - artikulacijsko diferencirajo dva različna glasova, zaigrana z isto roko; - prepoznavajo posamezne tipe okraskov na primeru koloriranih cantusov firmusov in jih primerjajo z ornamentacijo pri Bachovih sodobnikih. 	Orgelska knjižica (izbor); Preludij v G-duru, BWV 568; Fuga v G-duru, BWV 576; Preludij in fuga v e-molu, BWV 533; Preludij in fuga v c-molu, BWV 549; Fantasia con imitazione v h-molu, BWV 563; Capriccio v B-duru, BWV 992 (Aria in Fuga).

3.1.4 Skladbe 19. stoletja	
Dijaki: - razvijajo orgelsko tehniko, značilno za izvajanje romantične literature (legato igra, uporaba zapetja, odstavki); - usvajajo osnovne muzikalne prvine romantične igre na preprostejših glasbenih oblikah; - razlikujejo osnovne slogovne registracije pri nemških in francoskih romantičnih skladbah.	F. Mendelssohn Bartholdy, Tema (Andante) z variacijami v D-duru, Trio v F-duru; J. Rheinberger, 12 Charakterstücke, op. 156 (izbor), 10 Trios, op. 49 (izbor); C. Franck, Petit Offertoire, Andantino, Sortie (iz L'Organiste); J.-N. Lemmens, Fanfara.

3.1.5 Skladbe 20. in 21. stoletja	
Dijaki: - se postopno privajajo sodobnemu glasbenemu izrazu, začenši s skladbami, ki se še navezujejo na tonalno govorico in ki so blizu dijakovemu okusu; - spoznavajo sestavljene ritme in svobodne metrične strukture; - analizirajo posamezne kompozicijske tehnike.	J. Alain, Prélude profane; A. Heiller, Choralvorspiele zu Liedern des Dänischen Gesangsbuches (izbor); P. Eben, Momenti d'Organo (izbor), Due preludi festivi per organo (izbor); W. Mathias, Fanfara; O. G. Blarr, Nun danket alle Gott; K. U. Ludwig, Tochter Zion, freue dich.

3.1.6 Skladbe slovenskih avtorjev	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spoznavajo slovensko orgelsko glasbo iz različnih obdobj; - opredelijo kompozicijski slog obravnavanih skladb; - se zanimajo za aktualno orgelsko ustvarjalnost domačih avtorjev. 	<p>J. Hándl-Gallus, Priredbe skladb za glasbila s tipkami; S. Premrl, Pastorage (izbor), Slavnostna predigra; S. Osterc, Pet skladb za orgle (izbor); Č. Sojar Voglar, 6 malih invencij (izbor); G. Jereb, Pet plesov (izbor).</p>

Poleg navedenih vsebin se za doseganje ciljev lahko uporabljajo tudi druge izbirne vsebine.

3.2.1 Tehnične in muzikalne prvine	
OPERATIVNI CILJI	VSEBINE
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nadgrajujejo in razvijajo tehnične in muzikalne elemente orgelske igre: <ul style="list-style-type: none"> - stabilnost in predvidljivost udarca na manualu, pedalu in v povezavi manuala in pedala; - dvoglasni pedal, figuracije v pedalu; - izvajajo lažje vaje za trio-igro, berejo, poslušajo in frazirajo tri glasove; - natančno niansirajo različne artikulacije; - spoznavajo in prepoznavajo posamezne registre in registrske kombinacije. 	<p>Pedalne etude (odlomki iz literature); J. F. Doppelbauer, 10 Etüden für Orgelpedal solo (izbor); J. M. Horvath, 7 Bagatellen (Pedalübungen); J. M. Michel, Tango (iz »Vier Tänze«); C. H. Trevor, A concise school of trio playing for organ (izbor); J. van Oortmerssen, A guide to duo and trio playing: Studies in historical fingering and pedalling for the organ (izbor); I. Ahlgrimm, Manuale der Orgel- und Cembalotechnik, Fingerübungen und Etüden 1571–1760.</p>

3.2.2 Skladbe od 16. do 18. stoletja	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gojijo slogovno izvajalsko prakso in ob tem pridobivajo vpogled v lažja zgodnja dela 16. stoletja (Frescobaldi, Sweelinck) in lažje oblikovne tipe francoskih mojstrov 17. stoletja: <ul style="list-style-type: none"> - diferencirajo artikulacijo glede na obravnavano skladbo; - razlikujejo okraske glede na slogovno izvajalsko prakso; - spoznavajo zgodovinske inštrumente, kot izhodišče za razumevanje in interpretacijo skladb (število manualov, zgradba pedala, razpoložljivost registrov); - razumejo razlike v pristopu registriranja stare orgelske glasbe glede na posamezno deželo v evropskem prostoru (npr. spojenost francoskih oblikovnih tipov z registrsko barvo). 	<p>G. Frescobaldi, Canzone (izbor), Aria detta baletto, Fiori musicali (izbor); J. P. Sweelinck, Ballo del granduca; N. Bruhns, Preludij v e-molu (»mali«), Preludij v g-molu; D. Buxtehude, Passacaglia v d-molu, BuxWV 161; L. Marchand, iz »Pièces d'Orgue – Premier livre« (Tierce en taille, Basse de Trompette ou de Cromorne, Dialogue); J.-F. Dandrieu, Premier livre d'Orgue (izbor); C. Ph. E. Bach, Adagio per il Organo v d-molu.</p>

3.2.3 Skladbe J. S. Bacha	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spoznavajo raznolikost Bachovih orgelskih del, vezanih na protestantski koral, na primeru zahtevnejših koralov iz Orgelske knjižice: <ul style="list-style-type: none"> - nadgrajujejo diferencirano artikuliranje; - pridobivajo védenje o teološkem ozadju posameznih skladb in o pomenu v njih zaobjete številčne simbolike; - analitično pristopajo k obravnavi skladb: <ul style="list-style-type: none"> - razčlenjujejo tematsko zgradbo in tonalni potek fuge; - podrobno primerjajo moderne notne izdaje z avtografom in upoštevajo lastna dognanja pri interpretaciji; - na primeru Schüblerjevih koralov prepoznavajo komorni značaj določenih orgelskih skladb in jih primerjajo s kantatnimi predlogami. 	<p>Orgelska knjižica (izbor); Preludij in fuga v A-duru, BWV 536; Preludij in fuga v C-duru, BWV 545; Fuga v h-molu, BWV 579; Pastorala v F-duru, BWV 590; Schüblerjevi koralni I–III, BWV 645–647; Nun komm, der Heiden Heiland, BWV 661.</p>
3.2.4 Skladbe 19. stoletja	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nadgrajujejo orgelsko tehniko, značilno za izvajanje romantične literature (legato igra, igranje legata s palcem, vezava akordov, uporaba igre s težo); - nadgrajujejo muzikalne prvine (s poudarkom na agogiki) pri večjih glasbenih oblikah; - analizirajo obravnavane glasbene oblike; - prepoznavajo in razločujejo nemški in francoski romantični izvajalski slog (izvajajo fraze v artikulacijskem ali agogičnem smislu); - se urijo v osnovni uporabi žaluzij. 	<p>F. Mendelssohn Bartholdy, Sonata II v c-molu, op. 65, Preludij in fuga v G-duru, op. 37, št. 2; R. Schumann, Mit innigem Ausdruck, op. 56, št. 2 (iz Šestih študij v kanonski obliki); J. Brahms, Enajst koralnih prediger, op. 122 (izbor); M. Reger, Pastorala, Melodija, op. 59; L. Janáček, Dve skladbi za orgle; C. Franck, Cantabile; A. Guilmant, Magnificat v G-duru, op. 41, št. 2; L. Vierne, 24 Pièces en style libre (izbor).</p>
3.2.5 Skladbe 20. in 21. stoletja	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nadaljujejo z načrtnim razvijanjem glasbenega okusa in estetskega čuta v povezavi z glasbo 20. in 21. stoletja; - spoznavajo sodobna variacijska in ciklična dela; - se seznanjajo z novimi lestvicami (Messiaenovi modusi). 	<p>J. Alain, Variations sur un thème de Clément Janequin; O. Messiaen, Apparition de l'Eglise éternelle; J. Françaix, Suite Carmelite; J. N. David, Macht hoch die Tür; P. Eben, Mala koralna partita, Versetti.</p>

3.2.6 Skladbe slovenskih avtorjev	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nadalje spoznavajo skladbe različnih slovenskih avtorjev; - odkrivajo raznovrstnost glasbene govornice posameznih skladateljev in njihovega obravnavanja orgel. 	<p>S. Premrl, Uvod in fuga v G-duru; S. Osterc, Pet skladb za orgle (izbor); P. Ramovš, Fanfara; V. Ukmar, Preambulum; G. Jereb, Pet plesov (izbor).</p>

Poleg navedenih del se za doseganje ciljev lahko uporabljajo tudi druge primerne vsebine.

3.3.1 Tehnične in muzikalne prvine	
OPERATIVNI CILJI	VSEBINE
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usvajajo zahtevnejšo stopnjo tehničnih elementov orgelske igre in poglobljajo muzikalne prvine: <ul style="list-style-type: none"> - izvajajo težje vaje za trio-igro, berejo, poslušajo in frazirajo tri glasove; - spoznavajo izhodišča za registriranje skladb glede na zgodovinsko obdobje, deželo, skladatelja, glasbeno obliko, dispozicijo orgel in estetski okus; - pridobivajo sposobnost prima vista igre. 	<p>J. F. Doppelbauer, 10 Etüden für Orgelpedal solo (nadaljevanje); H. G. Kummer, Variacije na Paganinijevo temo; G. van Mylben, Choralvorspiele für das Orgelpedal; G. W. Chadwick, Pedal Etuden (izbor); C. H. Trevor, A concise school of trio playing for organ (izbor).</p>

3.3.2 Skladbe od 16. do 18. stoletja	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - se poglobljeno ukvarjajo s slogovno izvajalsko prakso in pri izbiri literature poleg severnonemških skladateljev vključujejo tudi primere južnonemškega sloga, pri izboru francoske glasbe pa spoznavajo težje oblikovne tipe: <ul style="list-style-type: none"> - poglobljeno diferencirajo artikulacijo v zavestni povezavi s podajanjem muzikalnih fraz; - spoznavajo in uporabljajo inegalno izvajanje; - zavestno uravnoteženo vodijo polifone glasove. 	<p>J. J. Froberger, Tokate (izbor); D. Buxtehude, Preludij v C-duru, BuxWV 137; G. Böhm, Preludij v d-molu, Partita »Ach wie wichtig, ach wie flüchtig«; G. Muffat, Ciacona; E. du Caurroy, Fantaisies; L. Marchand, iz »Pièces d'Orgue« (Plein jeu, Duo, Trio, Basse de Trompette); L.-N. Clérambault, Livre d'Orgue (izbor).</p>

3.3.3 Skladbe J. S. Bacha	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - se poglobljeno soočajo z zahtevami in s kompleksnostjo polifone igre: <ul style="list-style-type: none"> - razvijajo samostojno vodenje in artikulacijsko oblikovanje polifonih glasov; - prepoznavajo splošne glasbene vplive tedanjega časa (severnonemška, južnonemška, italijanska in 	<p>Preludij in fuga v C-duru, BWV 531; Fantazija in fuga v c-molu, BWV 537; Preludij in fuga v d-molu, BWV 539; Fuga sopra il Magnificat, BWV 733; Koncert v G-duru, BWV 592; Schüblerjeva korala IV in V, BWV 648–649.</p>

francoska glasba) in posnemajo določene instrumentalne idiome (npr. violinskega) v Bachovem orgelskem delu.	
---	--

3.3.4 Skladbe 19. stoletja	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spoznavajo zvočne barve/karakteristike registrov, značilnih za romantične orgle; - aktivno sodelujejo pri iskanju najustrežnejših registrskih kombinacij obravnavanih del na osnovi pravil in estetskega okusa; - se urijo v osnovah samoregistriranja; - poglobljeno spoznavajo in uporabljajo žaluzije ter ostale pripomočke (npr. gumbi za spremembo registrske kombinacije z ного, splošni crescendo, zbiralniki). 	<p>F. Mendelssohn Bartholdy, Preludij in fuga v c-molu, op. 37, št. 1, Nachspiel v D-duru; C. Franck, Preludij, fuga in variacija, op. 18; Th. Dubois, Tokata v G-duru; Ch.-M. Widor, Tokata v F-duru, op. 42; H. Mulet, Esquisses byzantines (izbor); M. Reger, Benedictus, op. 59; S. Karg-Elert, Nun danket alle Gott, op. 65, št. 59.</p>

3.3.5 Skladbe 20. in 21. stoletja	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spoznavajo karakteristike osebnih slogov posameznih skladateljev; - se uvajajo v avantgardni glasbeni jezik; - raziskujejo tehnične, zvočne in izrazne možnosti orgelskega instrumenta. 	<p>J. Alain, Deux danses à Agni Yavishta, Variations sur Lucis Creator; J. Langlais, Hommage à Frescobaldi (izbor); M. Kagel, Rrrr... (izbor); P. Hindemith, Sonata II (1. stavek).</p>

3.3.6 Skladbe slovenskih avtorjev	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - primerjajo kompozicijske sloge preteklih glasbenih obdobij in sodobne glasbene govornice; - spoznavajo osnovne elemente glasbene grafike. 	<p>G. Krek, Slavnostna predigra; V. Ukmar: Tri intonacije; S. Vremšak, Štiri koralne variacije; A. Misson, Aria iz »Toccata, Aria, Finale«.</p>

Poleg navedenih del se za doseganje ciljev lahko uporabljajo tudi druge primerne vsebine.

3.4.1 Tehnične in muzikalne prvine	
OPERATIVNI CILJI	VSEBINE
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zavestno usvajajo uravnoteženo igro glede tehnične dovršenosti in muzikalnega izraza: <ul style="list-style-type: none"> - stopnjujejo tempe; - virtuosno obvladujejo etude in skladbe za pedal; - poglobljeno interpretirajo skladbe glede na oznake v tekstu, slogovne zahteve in karakter skladb; - samostojno oblikujejo skladbe, tako pri interpretaciji kot tudi registraciji. 	<p>J. Langlais, Epilogue, 7 Etudes de Concert; W. Albright, Totentanz; G. W. Chadwick, Pedal Etuden (izbor); W. Stockmeier, 16 Pedalstudien (izbor).</p>

3.4.2 Skladbe od 16. do 18. stoletja	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poglobljeno interpretirajo oziroma iščejo prepričljiv slogovni glasbeni izraz: <ul style="list-style-type: none"> - spoznavajo značilne orgelske dispozicije iz časa nastanka del, kot izhodišče za registriranje; - registrirajo skladbe na različnih orglah in pri tem iščejo kompromisne možnosti. 	<p>D. Buxtehude, Preludij in fuga v g-molu, BuxWV 149, Ciacona in e, BuxWV 160; V. Lübeck, Preludij in fuga v E-duru; J. Pachelbel, Preludij v d-molu; G. Muffat, Toccata sexta, Toccata duodecima; J. K. Kerll, Passacaglia; C. Ph. E. Bach, Fantazija in fuga v c-molu.</p>
3.4.3 Skladbe J. S. Bacha	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - celovito pristopajo k interpretaciji posamezne skladbe: <ul style="list-style-type: none"> - iščejo enovitost v dvodelnosti glasbenih oblik; - slušno razumejo povezavo med tonovskim načinom in značajem skladbe, izhajajoč iz lastne izkušnje igranja na zgodovinskih ali slogovno ustreznih orglah; - ustvarjalno iščejo slogovno ustrezne možnosti za registriranje. 	<p>Preludij in fuga v f-molu, BWV 534; Preludij in fuga v g-molu, BWV 535; Preludij in fuga v C-duru, BWV 547; Tokata in fuga v d-molu, BWV 565; Sonata IV v e-molu, BWV 528 (1. stavek); Schüblerjev koral VI, BWV 650; Leipziški koralni (izbor).</p>
3.4.4 Skladbe 19. stoletja	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - povečujejo psihično in fizično vzdržljivost pri podajanju vseh elementov orgelske igre; - celovito dojemajo in podajajo muzikalno podobo težjih in daljših del; - usvajajo principe prilagajanja interpretacije zakonitostim akustike prostora. 	<p>F. Mendelssohn Bartholdy, Preludij in fuga v d-molu, op. 37, št. 3, Sonati III v A-duru in V v D-duru, op. 65; R. Schumann, Fuga št. 2 v B-duru, op. 60; M. Reger, Tokata v d-molu, Intermezzo, Gloria in excelsis, op. 59, Introdukcija in passacaglia v d-molu; C. Franck, Pièce héroïque.</p>
3.4.5 Skladbe 20. in 21. stoletja	
<p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obvladujejo hitre in številne zvočne menjave; - spoznavajo enakopravno vlogo registranta – asistenta. 	<p>M. Duruflé, Koronalne variacije iz »Veni Creator«, op. 4; N. Hakim, Canticum (izbor), Pange lingua (izbor); J. Langlais, Hymne d'action de grace Te Deum, op. 5, Incantation pour un jour Saint, op. 64; O. Messiaen, La Nativité du Seigneur (izbor); A. Heiller, In festo corporis Christi.</p>

3.4.6 Skladbe slovenskih avtorjev	
Dijaki: - odkrivajo nove izvajalske tehnike; - kritično vrednotijo slovenska orgelska dela v primerjavi s svetovno literaturo.	L. M. Škerjanc, Preludij v e-molu; U. Krek, Meditacije za orgle; J. Trošt, Suita II; P. Ramovš, A. D. 1986.

Poleg navedenih del se za doseganje ciljev lahko uporabljajo tudi druge primerne vsebine.

4 STANDARDI ZNANJA IN MINIMALNI STANDARDI ZNANJA

Standardi znanja so določeni z obvladovanjem posameznih sklopov predpisanih vsebin in izkazujejo pričakovano stopnjo obvladovanja instrumenta in muziciranja, kar se izraža na področjih tehnike in obvladovanja instrumenta, muzikalnosti in izraznosti, natančnosti in zanesljivosti, vzdržljivosti in koncentracije ter težavnosti izvajanega programa.

Minimalni standardi znanja so operacionalizirani cilji (kvantiteta in kvaliteta znanj, spretnosti in veščin), ki naj bi jih dijak dosegel in izkazal za pozitivno oceno (zadostno) in predstavljajo tisto kvaliteto in kvantiteto znanj, spretnosti in veščin, ki so nujno predznanje za nadaljnje učenje in razvoj pri določenem predmetu. So mejna kategorija obvladovanja instrumenta, kjer sta tehnika in izraznost muziciranja omejeni in je mogoče ugotoviti težave v doseganju kakovostnega tona oziroma zvoka. Kljub temu, da se pojavljajo napake v notah, ritmu, slogu, in je mnogo v partituri predpisanih glasbenih oznak spregledanih ali ne popolnoma pravilno izvedenih, interpretacija in muzikalna izvedba sta omejeni, tudi sam glasbeni program je morda malo lažji, vendar pa dijakova duševna in telesna vzdržljivost še vedno izkazuje sprejemljivo izvedbo celotnega programa, zahtevano ustrezno razvito tehniko ter še sprejemljivo razumevanje in izvajanje glasbe.

Minimalni standardi znanja so izraženi v izpitnih vsebinah po posameznih letnikih.

1. letnik – letni izpit

- pedalna etuda iz poglavja 3.1.1
- skladba od 16. do 18. stoletja iz poglavja 3.1.2
- skladba J. S. Bacha iz poglavja 3.1.3
- skladba 19. stoletja iz poglavja 3.1.4
- skladba 20. ali 21. stoletja iz poglavja 3.1.5

2. letnik – letni izpit

- pedalna etuda iz poglavja 3.2.1
- skladba od 16. do 18. stoletja iz poglavja 3.2.2
- skladba J. S. Bacha iz poglavja 3.2.3
- skladba 19. stoletja iz poglavja 3.2.4
- skladba 20. ali 21. stoletja iz poglavja 3.2.5

3. letnik – letni izpit

- etuda ali skladba za pedal iz poglavja 3.3.1
- skladba od 16. do 18. stoletja iz poglavja 3.3.2
- skladba J. S. Bacha iz poglavja 3.3.3
- skladba 19. stoletja iz poglavja 3.3.4
- skladba 20. ali 21. stoletja iz poglavja 3.3.5

4. letnik – letni izpit

Dijak, ki opravlja maturo iz izbirnega predmeta Glasba, ne opravlja letnega izpita. V tem primeru dijak konča predmet v 4. letniku z razredno oceno.

- etuda ali skladba za pedal iz poglavja 3.4.1
- skladba od 16. do 18. stoletja iz poglavja 3.4.2
- skladba J. S. Bacha iz poglavja 3.4.3
- skladba 19. stoletja iz poglavja 3.4.4
- skladba 20. ali 21. stoletja iz poglavja 3.4.5

5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Na začetku izobraževanja naj učitelj izhaja iz stopnje dijakovega znanja in posebno pozornost posveti šibkejšim elementom. Učiteljevo vsestransko spoznavanje dijakove osebnosti in odkrivanje glasbenih dispozicij je gotovo izhodišče za uspešen individualen pristop k vodenju in razvijanju posameznega dijaka.

Navedeni primeri učnih vsebin so za orientacijo težavnostne stopnje, učitelj pa lahko izbere tudi druge primerne vsebine. Izbiri literature naj učitelj posveti veliko pozornost, poleg primerne težavnostne stopnje, ki je predpisana v učnem načrtu za posamezen letnik, naj upošteva tudi dijakovo stopnjo tehničnih spretnosti in do določene mere tudi njegovo estetsko dojemljivost, saj obseg predpisane snovi omogoča individualen pristop, slednji pa omogoča uspešno motivacijo in zanesljivo napredovanje.

Izbor učnega gradiva za posameznega dijaka naj vključuje različne glasbene oblike, saj mora dijak ob koncu srednješolskega glasbenega izobraževanja spoznati vse pomembne glasbene

oblike in vrste (preludij, fuga, tokata, fantazija, ciacona, koralna obdelava, variacije, sonata, pastorala, elegija ...). Iz obdobja klasicizma, ki je v razvoju orgelske glasbe manj pomembno, naj dijak v toku izobraževanja predela vsaj eno skladbo. Številčno primerno naj učitelj vključi tudi glasbo slovenskih skladateljev.

Študij skladb naj preko povečevanja fizičnih zmogljivosti in koncentracije razvije dijakove intelektualne in emocionalne kvalitete do najvišje možne mere. S predstavitvijo zgodovinskega ozadja, oblikovno in muzikalno analizo naj učitelj dijake spodbuja k razumevanju in sooblikovanju celostne podobe skladbe.

Posebnost orgel je v tem, da je vsako glasbilo zase unikatni izdelek. Dijakom (v čim večjem številu) omogočimo ogled in igro na različnih inštrumentih, nujno se morajo seznaniti z različnimi tipi orgel glede na trakturo in s tipičnimi razlikami glede na čas nastanka in izdelovalca. Pozornost posvetimo tudi slušnim predstavam in akustiki prostorov. Učni proces naj vodi tudi k učenju samostojnega registriranja skladb, izhajajoč iz predpisov v skladbah, slogovnih zakonitosti posameznih zgodovinskih obdobjih kot tudi iz estetike.

Pri načrtovanju skladb za nastope (ki naj jih bo čim več) upoštevajmo, da se dijaki predstavijo skozi vsako učno leto s skladbami iz različnih obdobjih, z različnimi avtorji in v različnih slogih. Javni nastopi naj bodo tudi kot celota učni zgled sestave koncertnih programov. Dijaki naj pridobivajo čim več izkušenj pri medsebojni registraciji na nastopih in tekmovanjih. Zaželeno je, da v izbor programov za letne izpite vključimo tudi skladbe slovenskih skladateljev (namesto skladb iz posameznih zgodovinskih obdobjih).

Glede na okoliščine je v učnem procesu potrebno dijake uvajati tudi v osnove improvizacije, liturgično igro in igro na pamet.

Opomba:

V poglavjih »Tehnične in muzikalne prvine« se nekateri priporočeni cilji nanašajo tudi na obravnavo vsebin pri posameznih zgodovinskih obdobjih oziroma na celostno obravnavo razvoja orgelske igre dijaka. Prav tako se nekatera napotila oziroma poudarki pri opredelitvi nadaljnjih ciljev nanašajo na kontinuiteto učenja skozi vsa štiri leta šolanja.

Učitelj naj spodbuja dijaka tudi k obisku koncertnih prireditev, ki predstavljajo pomemben vir izkušenj in informacij, ki jih sam pouk ne more dati; dijak na ta način spoznava bogastvo glasbene literature in se srečuje z interpretativnimi dosežki priznanih umetnikov, kar oblikuje njegovo umetniško osebnost; ob tem spoznava zakonitosti profesionalnega dela svojega področja tudi iz praktičnih, organizacijskih in drugih vidikov, ki pomembno vplivajo na to dejavnost.

5.1 Preverjanje in ocenjevanje znanja

Pomembno je, da ločimo preverjanje in ocenjevanje. Rezultatov preverjanja ne uporabimo za ocenjevanje.

Preverjanje

Pri preverjanju znanja učitelj redno spremljanja razvoj in napredek dijaka, preverja dijakovo moč dojetanja, raven znanja in njegove zmožnosti, pa tudi sporoča dijakom povratne informacije o njihovem napredovanju. Sprotno razčlenjevanje dijakovih dosežkov znanja in morebitnih pomanjkljivosti lahko ustvarja kar najbolj celovito in realno sliko o napredku in morebitnih zagatah posameznih dijakov; na tem temelju učinkoviteje pripravimo načrt dijakovega nadaljnjega dela, dajemo jasnejše napotke za plodovitejše vadenje oziroma učenje.

Preverjati je treba redno in na različne načine, na področjih, kot so navedena.

Učitelj preverja znanje:

- pri vsaki individualni uri pouka,
- na internih in javnih nastopih.

K preverjanju lahko učitelj občasno povabi tudi druge učitelje istega ali sorodnega predmeta, kar bo okrepilo timsko delo, izmenjavo izkušenj in usklajevanje kriterijev.

Ocenjevanje

Glede na naravo inštrumentalnega pouka se dijakovo znanje ocenjuje z izvedbo izbranih glasbenih vsebin pri pouku in na nastopih. Ocenjuje se tehnično obvladovanje inštrumenta, natančnost in zanesljivost izvedbe, prikaz muzikalnosti in težavnost programa. Na letnem izpitu določi končno oceno izpitna komisija.

5.2 Medpredmetne povezave

Orgle so inštrument, ki ga v primerjavi z ostalimi instrumenti spremlja največ teoretičnih znanj. Predpogoj za uspešno učenje orgel je torej podajanje teoretičnih vsebin, ki naj se nadgrajujejo skozi celoten čas učenja, organiziramo pa jih lahko različno. Dijaki naj bi razumeli zapleteno zgradbo inštrumenta, razvili odnos do kakovostnih glasbil in jih prepoznali, spoznali registre itd. in usvojili osnovna vedenja v razvoju orgelske zgodovine, kot predpogoj za obravnavo oziroma interpretacijo skladb. Teoretične vsebine, združene v predmet organografija, lahko organiziramo v obliki (dodatnih) predavanj po sklopih in dopolnimo s praktičnimi predstavitvami.

V okviru medpredmetnih povezav se ponujajo številne možnosti sodelovanja, ki nudijo dijakom orgel širino izobraževanja, obenem pa zanimive vsebine bogatijo ostale dijake.

V okviru zgodovine glasbe lahko dijaki v obliki referata predstavijo svoj inštrument ali vidnejše orgelske skladatelje, lahko pa napišejo tudi kritiko orgelskega koncerta. Zelo dobrodošlo je iskanje literature in učenje pisanja komentarjev k skladbam, ki jih uporabimo v programih za koncerte, pri slovenskem jeziku pa komentarje ustrezno lektoriramo. V okviru slovenskega jezika lahko izvedemo tudi govorne nastope za vodenje koncertov. Pri predmetu glasbeni stavek lahko npr. analitično predstavimo specifično orgelsko glasbeno obliko ali podamo harmonsko analizo vrhunske orgelske umetnine.

Ker je večina strokovne literature v tujih jezikih, so dobrodošli prevodi strokovnih vsebin pri pouku tujih jezikov. Prav tako je priporočljivo, da se besedišče pri pouku tujih jezikov obogati z glasbenimi izrazi. Dijake likovne smeri lahko povabimo k oblikovanju koncertnih programov, risanju orgelskih prospektov, izdelovanju orgelskih maket itd.

Delovanje orgelskih piščali, vrednotenje orgel iz akustičnega vidika itd. so lahko tudi teme za razlago mnogih fizikalnih zakonitosti, ki jih lahko predstavimo v okviru pouka fizike. Pri informatiki se lahko seznanimo z možnostjo uporabe orgelskih digitalnih podatkovnih zbirk.

Predstavitev orgel s koncertom lahko organiziramo v okviru predmeta glasba za dijake splošne gimnazije. Gre za širšo obliko izobraževanja, ki ne le nudi vpogled v edinstvenost orgel, ampak ga obogati tudi z umetniškimi doživetji.

Pri predmetu komorna igra kolikor je mogoče izbiramo kombinacije različnih komornih sestavov, da dijak pridobi različne izkušnje skupnega muziciranja.

Široko medpredmetno povezavo znanj dijaki pridobijo tudi z obiski mednarodnih orgelskih šol, strokovnih predavanj, ogledi izdelave orgel v orglarskih delavnicah, na orgelskih poteh oziroma ogledih in predstavitev pomembnih orgel doma in v tujini.

6 MATERIALNI POGOJI

Pogoj za učenje orgel na srednji stopnji glasbenega izobraževanja so kakovostne mehanske orgle. Orgle morajo imeti dva manuala in pedal v obsegu C–f¹. Velikost in akustika učilnice oziroma dvorane mora ustrezati velikosti orgel. Učilnica mora biti dovolj velika, svetla in akustično izolirana.

7 ZNANJA IZVAJALCEV

izvajalci	znanja
učitelj	orgle